

”Varför kom vi olika yrkesgrupper inte så nära varandra som jag hade tänkt mig?”

- En vetenskaplig essä om fritidslärares yrkesroll, med fokus på makt, etik och kommunikation.

”Det finns tillfällen i livet då frågan om man kan tänka på annat sätt än man tänker, och se på annat sätt än man ser, är nödvändigt att ställa om man vill fortsätta att betrakta och att fundera”. - Michel Foucault

Av: Niclas Backlund

Handledare: Eva Schwarz

Södertörns högskola, Lärarutbildningen

Självständigt arbete 15 hp

Fritidspedagogiskt område

Vårterminen 2017

Grundlärarutbildning med interkulturell profil med inriktning mot fritidshem 180 hp

Abstract

Title: Why don't we come as close to each other as I had thought?

Author: Niclas Backlund

Mentor: Eva Schwarz

Term: Spring 2017

I have in my essay reflected upon and investigated how power and status can help me to understand my profession as a becoming recreation teacher. I have found out that power structures always exist between people and that education level and work experience are things that matter when people use power. Status as a tool is showing that teachers has higher status then recreation teachers due to longer education, higher wages and teacher certification. I have also found out that teachers and recreation teachers see each others profession as a perception they don't really understand due to culture perception. I have used Michel Foucault's theory of power, Ronald A Rotham's theory of status, and Immanuel Kant's theory of duty ethics to help me investigate my questions.

In my reflections I also tried to realize how my ethical issues can be resolved. I found out that my duty is against my profession, because it is for the general good and that it may not be the right decision, given that the consequences can be a conflict with the boss in the long run.

In the last chapter of my essay I argue that by using communication and explaining how I see my profession against other colleagues, and by using that, problems can be solved.

Keywords

Power, professional ethics, status, duty, profession, after-school, communication.

Titel: ”Varför kom vi olika yrkesgrupper inte så nära varandra som jag hade tänkt mig”?

Namn: Niclas Backlund

Handledare: Eva Schwarz

Termin: VT 2017

Sammanfattning

Jag har i min essä reflekterat och sökt efter vad min yrkesroll som blivande lärare mot fritidshem ska vara och innebära. I samband med detta har jag också funderat över vad min plikt är i en dilemma situation där mitt yrkesuppdrag som fritidslärare ställs mot ett annat delegerat uppdrag i form av resurs till en elev under hela skoldagen. Jag har undersökt problematiken med hjälp av tre olika teoretiska perspektiv: den första är Michels Foucaults teori om makt, det andre är Ronald A Rothmans teori om status och den tredje är Immanuel Kants teori om pliktetik.

I den första delen har jag kommit fram till att skolan är en arena för olika maktstrukturer där resurser fördelas till olika verksamheter där bland annat skolan och fritidshemmet ingår. Jag har också kommit fram till att makten finns i alla relationer på vår arbetsplats och det som har betydelse i hur makten används i relationerna kan vara utbildning och yrkeserfarenhet bland annat. Makten behöver inte heller vara negativ utan kan användas som en produktiv kraft i att skapa kunskap och att skapa motstånd. Med hjälp av Ronald Rothmans teori om status har jag kommit fram till att den tillskrivna statusen, som vilar på en yrkesgrupps föreställningar om en annan, gör gällande att vi fritidspedagoger/fritidslärare ser lärarna som att inte ha någon förståelse för vår verksamhet och att lärarna ser oss fritidspedagoger/fritidslärare som ska hjälpa till klassrummet som en extra resurs. Vad gäller den förvärvade statusen, förutsättningar för arbetet, så menar jag att lärarna har en högre förvärvad status än oss fritidspedagoger/fritidslärare genom att de har legitimation, en högre lön och en längre utbildning exempelvis.

I min tredje reflekterande teoretiska del resonerar jag hur Immanuels Kant teori om pliktetik kan hjälpa mig till att förstå vad som är min plikt i mitt dilemma. Jag kommer här fram till att plikten alltid finns där och den förhåller sig till det som är det rätta, och inte alltid det som andra kräver av mig. För mig som yrkesutövande fritidslärare konstaterar jag att detta innebär att jag måste göra min plikt gentemot mitt yrkesuppdrag då det båda gynnar elevernas bästa och verksamhetens bästa. I den sista delen skriver jag en fiktiv berättelse där jag återigen möter läraren Kristina och försöker med språkets hjälp förklara min yrkesroll tydligare nu med en större insikt om den ska innebära.

Nyckelord: Makt, etik, status, plikt, yrkesroll, fritidshem, kommunikation.

Innehållsförteckning

<u>Innehåll</u>	<u>5</u>
<u>Berättelser</u>	<u>6</u>
<u>Reflektion över berättelsen</u>	<u>10</u>
<u>Syfte och frågeställning</u>	<u>11</u>
<u>Metod</u>	<u>12</u>
<u>Fritidspedagogens/Fritidslärares yrkesroll och uppdrag</u>	<u>14</u>
<u>Makt och motstånd: Foucaults maktteori och fritidspedagogens yrkesroll</u>	<u>16</u>
<u>Yrkestatus och Fritidspedagogens yrkesroll: Rothmans statusteori</u>	<u>21</u>
<u>Pliktetiskt perspektiv på dilemmat</u>	<u>24</u>
<u>Sammanfattning av de teoretiska reflektionerna om makt och plikt</u>	<u>28</u>
<u>Fiktiv berättelse: I möte med Kristina</u>	<u>30</u>
<u>Slutord</u>	<u>34</u>
<u>Litteraturlista</u>	<u>35</u>

Berättelse 1 - Fritidsmöte

Rak i ryggen och med bestämda steg så ställer hon ner kaffekoppen, almanackan och väljer att inte sätta sig utan står istället upp rakt framför oss. Det är Helene, utbildad fritidspedagog med många års erfarenhet i bagaget, som börjar tala:

”Hörru ni! Vi måste börja med mötet nu. Jag har precis pratat med Stefan och han sa att ni två kommer vara resurser hela dagen, precis som det var bestämt sen tidigare. Jag känner att vår fritidsverksamhet inte alls kommer fungera om det ska vara såhär!”

I det stora lekrummet vi befinner oss i så märker jag av hur stämningen kring vårt runda bord helt plötsligt byter skepnad. Från en varm och skämtsam ton så är det nu en betydligt allvarligare ton i luften. I den ena ändan av det fyrkantiga bordet så sätter Sanna försiktigt armbågarna i bordet och för händerna sakta uppåt i en rörelse som stannar vid hakan. Jag sitter mitt emot Sanna och skruvar mig lite lätt på den hårda stolen jag sitter på och försöker flytta min blick från Sanna till att fokusera istället på det Helene säger. Nu samlar jag mina tankar och försöker komma in i samtalet som jag nu försvunnit ifrån.

Runt vårt runda bord pratar Helene intensivt om allt som gör att detta inte kommer fungera i praktiken och jag och Sanna sitter tålmodigt och lyssnar. Sanna har jobbat på skolan i massor av år och vad jag har märkt under den relativt korta period vi arbetat tillsammans är att hon säger vad hon tycker till de flesta, även om hon blir lite reserverad inför de hon inte jobbar så nära. Medan jag är vanligtvis den som inte tar för mig i samtal då jag känner mig främmande inför nya personer, men nu känner jag att jag måste gripa in i samtalet för att försöka lösa min situation på fritids. Jag inleder nervöst..

”Men vi har ju en tid bokad åt oss i gymnasalen på tisdagar. Skulle vi kunna använda den tiden till att ha fritidsgympa med eleverna?” säger jag och försöker låta positiv. ”Ja, det kanske skulle kunna fungera”, instämmer Sanna med ett nervöst leende och ser påfallande bekymrad ut i ansiktet och nu med händerna i kors. ”Men det går ju inte eftersom du måste vara med Kristian!” påtalar Helene med ett pekande finger och med ett högt tonläge. ”Vi måste verkligen vara ute ganska mycket nu i början för att undvika onödiga konflikter”. Ja just det. Det kanske blir svårt, säger jag eftertänksamt.

Jag hade helt glömt bort att jag nu måste fokusera på min resurselev Kristian. Förvisso har vi fått en bra start på vår relation och det är väldigt charmigt barn, men det känns tufft att alltid ha med det i tankarna när jag ska planera eftermiddagen också hinner jag tänka innan Helene fortsätter sitt resonemang. ”Men vi skulle kunna ha pyssel på onsdagar och gympasalen på tisdagar med ett antal elever om resten är ute. Det måste ju vara lugnt när vi har den aktiviteten”, säger Helene som verkar väldigt stolt över sitt förslag för hon utstrålar helt plötsligt en uns av glädje i blicken. ”Vi kanske ska gå vidare med detta till biträdande rektorn så får vi svar på om det går att genomföra?” säger jag och känner att glädjen kommer tillbaka.

Helene svarar snabbt att det kan hon göra eftersom hon är arbetslagsledare och kan hänvisa till sin yrkeserfarenhet på mötet och då lyssnar förhoppningsvis Stefan. Både jag och Sanna nickar försiktigt. På väg ut från mötet fastnar jag i mina tankar igen: Kanske är det så att jag borde följa med Helene till mötet? Vi alla tre tycker ju likadant så varför inte gå tillsammans? Eller är det så att jag borde låta henne sköta det, jag menar hon har ju erfarenheten att luta sig mot. Jag kan inte riktigt bestämma mig för vad som känns rätt att göra i detta läge..

Berättelse 2 - Arbetslagsmöte

”Ja, det vore ju bra om alla kom i tid till mötet”, säger Kristina lite lätt spydigt utan att ens ägna en blick åt mitt håll. Jag ser att Kristina sitter helt rakryggad vid det rektangulära bordet som alla mötesdeltagare samlas runt. Medvetet eller ej så sitter hon likt en ordförande helt rakryggad och är den som har dagordningen liggandes framför sig och har därför rollen att introducera dagordningen för oss andra. Kristina är en väldigt erfaren lärare som jobbat här väldigt länge och eleverna brukar se henne som väldigt auktoritär i hennes pedagogiska stil.

Möteslokalen vi är i består av ett klassrum som Kristina vanligtvis huserar i med hennes klass. Detta gör att borden som eleverna brukar sitta vid nu är hopträngda i en rektangulär ordning vilket gör att det skapas ett visst avstånd till varandra då vi är ganska många på mötet. Det vi ska pyssla med är att få samverka att fungera för fritidspersonal och lärare på förmiddagen. Samverkan är tiden då vi fritidspersonal är delaktiga i skoldagen tillsammans med lärare. Läraren Kristina inleder med att säga att Sanna måste vara med i omklädningsrummet då hennes elev hon är resurs till är där då. Det hörs instämmande ”mm” blandat med taktfasta nickande huvuden bland lärarna som sitter

runt bordet. Jag känner att det verkar råda en slags samkänsla bland de som nickar. Nu räcker en person upp handen...

”Ja, jag måste säga att hela det här kommer göra att Sanna kommer missa vårt fritidsmöte den dagen. Det blir inte alls bra för vår verksamhet”, säger Helene och vädjar med blicken som flackar runt på alla berörda i klassrummet. ”Men Helene, har du då något eget förslag att komma med? Det är ju redan bestämt att Sanna måste vara med i omklädningsrummet”, säger Kristina och låter bestämd på rösten.

Jag funderar och tar in det de säger. Å ena sidan kanske det måste prioriteras att det är viktigt att vara med eleven och å andra sidan kanske det också är viktigt att prioritera vår fritidsverksamhet. Det gnager inom mig och jag vet inte riktigt hur jag ska förhålla mig till detta. Efter några sekunders tystnad, som känns som en livstid, tar Sanna till ord och beklagar sig över att hon hamnat i denna situationen med att vara resurs. Hon är riktigt upprörd och påtalar att detta inte är något hon ser tillhöra hennes yrkesroll. Sanna förklarar inte varför utan tystnaden varar några sekunder. Jag tar in det hon säger och kommer in i samtalet.

”Men kan vi inte ta hjälp med en annan avdelnings personal vid detta tillfälle så Sanna kan vara med på mötet?” föreslår jag. ”Jag förstår att ni behöver hjälp, men kanske kan vi lösa det?” ”Planeringstiden är väldigt viktig för oss i vårt uppdrag” avslutar jag med att säga. Helene är plötsligt tyst och Kristina funderar aktivt på det jag säger med handen under hakan och ser inte lika bestämd ut längre.

Med en bestämd röst så kommer nu läraren Johanna in i samtalet och säger att det är väldigt viktigt för den här eleven att du Sanna är med och menar att ni andra får väl säga till Sanna vad som sagts på mötet. Får det verkligen gå till på detta viset, tänker jag, alla måste ju ha möjlighet att gå på ett verksamhetsmöte. Med en stunds inre fundering på vad jag ska säga räcker jag försiktigt upp handen och får ordet och inleder nervöst med darr på rösten:

”Det är väldigt viktigt för oss på fritids att alla får vara med på mötena, vi alla som jobbar med eleverna måste hjälpas åt för att detta ska kunna fungera..” Jag andas och tänker fortsätta mitt resonemang, men blir avbruten..

”Ja, jag vet att det kan upplevas som jobbigt men det är det rektorn har sagt och vi har faktiskt lärandemål att leva upp till i skolan”, säger Kristina och suckar lätt.

”Ja, så är det faktiskt, vi behöver denna hjälpen”, fyller Johanna i och låter uppgiven.

”Nu måste vi gå vidare för tiden rinner iväg”, avslutar Kristina diskussionen.

Under resterande tid av mötet är jag inte fysiskt delaktig utan jag är i helt andra tankar. Jag känner mig förvirrad och ängslig över att det inte gick som jag tänkt mig. Varför kom vi olika yrkesgrupper inte så nära varandra som jag hade tänkt mig? Hela samtalet kändes krystat, obekvämt och jag kände att jag inte alls fick fram vad jag ville säga hur vi ser på vår yrkesroll. Mötet avslutas och nästa vecka börjar första skolveckan...

Berättelse 3 - Veckan som resurs

”Kanske kan vi använda gympasalen om Kristian följer med dig?” säger Helene.

”Ja, jag får försöka prata med honom om det”, svarar jag.

”Så är vi ute med de andra eleverna, men det gäller att vi kommer i tid till mellanmålet”, säger Helene.

Vi båda skiljs åt i korridoren där vi ofta träffas på morgonen för att checka av läget och se till så att fritidsverksamheten ska fungera på eftermiddagen. Det är slutet av augusti och det är i början av första skolveckan och just denna dag så visar det sig att Sanna blivit sjuk så vi måste rodda för att få ihop en bra verksamhet för eleverna. Vi avslutar vår snabba och korta dialog och jag går iväg till klassen där min resurselev Kristian precis har gått in i klassrummet och dagens första lektion ska börja. Lektionen flyter på bra och det är dags för rast och då griper Johanna tag i mig:

”Niclas, jag pratade med Stefan, den biträdande rektorn, igår om idrotten, har han pratat med dig?”

”Nej, det har han inte, vad pratade ni om?”

”Vi pratade om situationen med Kristian på idrotten. Idrottsläraren har sagt att det är rörigt och Stefan sa att det vore bra om du skulle gå in och förstärka där om det är möjligt.”

”Okej, det kommer lite plötsligt, jag menar, jag har ju planering denna tiden och har en del att göra” försöker jag hävda.

”Jaha, det visste jag inte, men idrotten är ju nu och vi måste se till att Kristians situation blir bra nu på direkten”. Johanna ser chockad ut och tystnaden uppstår några sekunder innan hon säger..”Tror du att det går?”

”Ja, jag får försöka lösa det” säger jag besviket.

Jag följer, om än halvt motvilligt, med Kristian till omklädningsrummet och är med under hela idrottspasset. Jag känner mig inte alls engagerad att göra detta och funderar över om det är detta jag utbildat mig för i två år. Av en ren slump, när jag kommer hem, ser jag anställningsavtalet ligga på köksbordet där det står under arbetsbeskrivning: ”samverka i skola och arbeta i fritidshem”. Jag börjar tänka att det känns väldigt oklart om det verkligen är det jag gör nu. Jag klarar inte av att styrka vad som är viktigt i mitt uppdrag. Jag vacklar lite i mina tankar mellan hur jag ska prioritera denna situation. Det har nu gått snart en vecka för mig som resurs för Kristian och tre veckor på mitt första jobb efter färdig fritidsledarutbildning och jag känner inte alls att jag förstått hur jag ska hävda min yrkesroll för mig själv och inför mina kollegor.

Reflektion över berättelsen

Men vänta nu. Det är ju inte såhär jag vill ha det. Att vara resurs innebär att jag som fritidspedagog ska hjälpa en elev under hela dagen att klara av skoldagen. Detta innebär att jag måste vara väldigt nära eleven under hela den samlade dagen, alltså både under skolan och fritidstiden. Bara tanken på att vara resurs hela dagen gör att jag känner mig nere för det är ju fritidsverksamheten jag ska börja arbeta i och därigenom erbjuda eleverna en meningsfull och rolig verksamhet. Detta är ett beslut som kom fram efter att jag blivit anställd så jag har svårt att skaka av mig besvikelsen och frustrationen som inkommer nu. Det är ju svårt att planera och genomföra roliga aktiviteter för alla barn i fritidsverksamheten när jag samtidigt ska vara nära min resurselev tänker jag.

I min första berättelse beskriver jag att jag känner mig osäker på om jag har handlat rätt i att låta Helene gå själv till biträdande rektorn. Jag upplever det eftersom vi alla tre på mötet kände samma sak så borde vi kanske gått tillsammans med Helene till biträdande rektorn. Var det rätt av mig? Jag borde väl stå upp för min kollega tillsammans med de andra fritidskollegorna eftersom vi jobbar tillsammans och inte låta henne ta all eventuell skit eller hon kanske klarar det helt själv utan mig? Vad är min plikt i det hela?

I min tredje berättelse beskriver jag hur jag fått klart för mig att genom anställningsavtalet så ska jag ”samverka i skola och arbeta i fritidshem”. Det är något jag är ålagd att göra men samtidigt blir

jag resurs åt en elev som gör att jag har svårt att fokusera på det uppdraget jag tänker att jag är anställd för. Är det rentav min plikt att göra det chefen säger eller är det min plikt att stå upp för mitt uppdrag? Och hur kan jag förstå vad det är?

Jag upplever en otydlighet i min yrkesroll då jag inte vet riktigt hur jag ska agera i dessa valda situationer. Vad innebär egentligen min yrkesroll under hela skoldagen? Är det min plikt att följa med eleven på idrottslektionen eller är det min plikt att stå på mig då det är fritidsuppdraget jag bör arbeta utifrån? Varför kändes det fel att lämna Helene att gå ensam till mötet?

Syfte och frågeställning

I mina berättelser beskriver jag att jag har svårt att finna och förstå min yrkesroll. Jag är osäker över hur jag ska agera gentemot kollegor för att komma till rätta med problemet. Med en utgångspunkt i kommande del om fritidspedagogens/fritidslärares yrkesroll så tycker jag mig finna en otydlighet i hur stora delar av fritidspedagogerna/fritidslärarna ser på sin yrkesroll. Varken Sanna, Helene och jag upplever oss säkra i vår yrkesroll och dessa trots att vi har relevant utbildning och många års erfarenhet. Syftet med denna essä är att undersöka varför det är så jag känner och mina kollegor upplever.

Jag tror att det som jag berättar om i min berättelse handlar till en stor del om makt och etik. I fritidsmötet och i arbetslagsmötet så tycker jag att vissa har mer makt än andra då bestämda tonlägen och talföra kollegor tar mycket stort utrymme. Jag vill undersöka maktens roll i detta och om det går att förstå maktens struktur och mekanism genom det min berättelse berättar om. Det är viktigt att förstå för min yrkesroll och framförallt för verksamhetens skull hur makten speglar sig i dessa situationer. Detta för att vi tillsammans ska kunna utveckla verksamheten till det bättre samtidigt som det är viktigt att vi får ett bra samarbete med lärarna som beskrivs i berättelsen. Jag vill alltså med hjälp av ett maktperspektiv förstå varför det är så som det är i dessa valda situationer och hur vi som yrkesutövare agerar efter detta.

Därför vill jag undersöka hur fritidslärares yrkesroll är utformad med utgångspunkt och med hjälp av den franska filosofen Michel Foucaults teori om makt och den amerikanska sociologen Robert A Rothmans teori om status. Jag har valt Michel Foucaults teori för att jag tycker det är intressant att studera om det finns makt mellan mig, Helene och Kristina och vilken roll makten isåfall spelar i dessa situationer. Jag har också valt Robert A Rothmans teori om status för att det är intressant att se om det är statuskillnader mellan våra olika verksamheter i skolan baserat på uppdragens olika

status. Varken Foucault eller Rothman har skrivit om fritidspedagogens/fritidslärares yrkesroll, men jag anser ändå att det är relevanta teorier för min undersökning då de belyser delar som jag anser är viktiga för min yrkesmässiga utveckling. Jag hoppas få hjälp av dessa teorier för att kunna få en bättre förståelse för yrkesrollen och verksamheten jag befinner mig i nu och i framtiden.

I den andra delen kommer jag utgå från en yrkesetisk tolkning av upplysningsfilosofen Immanuel Kants pliktetik för att försöka förstå hur jag agerar utifrån ett pliktetiskt perspektiv för att i längden kunna förstå min yrkesroll bättre och utvecklas därifrån. Jag har valt pliktetiken för att jag finner det intressant att tolka till vilket håll plikten kan rikta sig mot, är det antingen mot yrkeskårens håll eller den delegerade arbetsuppgiftens håll. Slutligen, mitt dilemma är alltså att jag upplever en otydlighet i min yrkesroll då jag inte riktigt vet hur jag ska agera pliktetiskt rätt i situationen gentemot eleven Kristian och gentemot mitt uppdrag som fritidslärare.

Jag kommer att diskutera mitt dilemma utifrån dessa frågor:

- Hur kan jag förstå min yrkesroll som fritidslärare på arbetsplatsen utifrån ett maktteoretiskt perspektiv?
- Hur kan jag förstå min yrkesroll som fritidslärare utifrån ett pliktetiskt perspektiv?
- Hur kan jag kommunicera på ett sätt så att mina kollegor förstår?

Genom att jag själv kan förstå hur makt och etik återspeglar sig i min verksamhet så kan jag begripa hur jag och mina kollegor handlar i min berättelse och hur jag kan använda denna kunskap om makt och etik i dialoger med nuvarande och framtida kollegor. Med mina frågeställningar hoppas jag också att mina nyvunna kunskaper om dessa kan bidra till att både lärare och fritidspedagoger/fritidslärare i skolan kan förstå sig själva och sitt arbetslag bättre ur ett makt och pliktetiskt perspektiv. Detta kan även göra att de kan utveckla sin mötesstruktur och förmedla sina verksamhetsmål till varandra på ett professionellt sätt och därför hoppas jag att samarbetet mellan de olika yrkesgrupperna kan fungera bättre. Genom dessa olika avseenden hoppas jag att min forskning kan göra nytta för alla dessa inblandade parter.

Metodreflektion

Min metod är att skriva och reflektera om händelsen som bygger på min egen erfarenhet och analysera den med hjälp av relevant forskning och litteratur. När denna berättelse utspelar sig så var inte min yrkeserfarenhet stor men förhoppningsvis så kan de olika teorierna som jag undersöker

dilemmat med hjälpa mig att analysera min berättelse så jag kan gå starkt ur detta. Jag har då valt essäskrivande som metoden för min uppsats och det innebär ”att studenter med yrkeserfarenhet ska få tag i sina erfarenheter och göra dem tillgängliga för reflektion” som arbetslivsforskaren Lotte Alsterdal beskriver det i texten ”Essäskrivande som utforskning” i boken *Konst och lärande* (2014, s 48). Jag finner metoden essäskrivande som utvecklande för mig i mitt arbete som lärare i fritidshem nu och i framtiden då jag lär mig mycket om mig själv som yrkesutövande genom att reflektera. Som Alsterdal beskriver i boken *Konst och lärande* så utmanar den sig som skriver essäskrivande genom att utvecklas via uthållighet och återkoppling till tanke och handling i texten. Detta gör att essäskrivaren funderar över texten och utveckling sker och perspektivet vidgas (2014, s 50). Genom att granska mig själv och mina kollegors handlade kritiskt i ett lagom tempo där jag återvänder och läser igenom texten flera gånger så hoppas jag få nya tankar att flöda. Genom detta reflekterande förhållningssätt gentemot mig själv så förväntar jag mig att kunna få en mer uthållig och passande lärandeprocess genom mitt essäskrivande.

Varför tycker jag då att reflektionen är så pass viktig? I boken *Kunskap i handling* beskriver Bengt Molander filosofens Donald A. Schöns idéer om reflektion på ett bra sätt: ”Reflektionen innebär, som jag ser det, att ta ett steg tillbaka, för att se och tänka över sig själv och vad man gör, för att få perspektiv på situationen. Det man gör och den situation man befinner sig i skall speglas eller reflektera för en själv” (Molander, 1996, s 143,). Att reflektera flera gånger innebär alltså att gå tillbaka och se igen och tänka. Detta är grundläggande för en bra reflektionsprocess tycker jag. Det kräver en aktiv handling från mig för att försöka hitta en bra struktur för att kunna genomföra reflektionen vilket innebär att se till att ge tid att reflektera när jag skriver. Detta är i sig utmanande och jag tänker gå igenom texten flera gånger efter nytt skrivande och hoppas därigenom få en bra aktiv handling för reflektion. I samband med att reflektionen kopplas samman med erfarenheter blir då detta ett sätt att arbeta med för att kunna lära sig av sina erfarenheter och det blir också i koppling med teoretiska perspektiv och egenupplevda handlingssituationer ett givande sätt att utvecklas som professionell yrkesutövare (Alsterdal, 2014, s 50). Med en koppling till den teoretiska forskningen om yrkesspråk hoppas jag få mer redskap för att kunna utvecklas som professionell yrkesutövare tillsammans med min erfarenhet som blir en viktig del i när jag reflekterar om detta.

Om forskningsetiska aspekter skriver Peter Öberg i boken *Handbok i kvalitativa metoder* att det är en viktig etisk aspekt att de som är med i uppsatserna garanteras anonymitet och detta är viktigt och

rent av en etisk grundbult i forskningen (Öberg, 2011, s 65). Även om jag inte har intervjuer som metod så blir detta viktigt för mig i min vetenskapliga essä att de som är med har fiktiva namn och därav håller jag den etiska aspekten som väldigt viktig. Jag vill då klargöra att namnen Stefan, Sanna, Kristina, Johanna, Kristian och Helene är fiktiva.

Fritidspedagogens/Fritidslärarens yrkesroll och uppdrag

I mina tre berättelser är jag osäker på hur jag ska agera beroende på att jag inte riktigt är säker på vad min yrkesroll innebär och hur jag ska agera för att förklara hur min yrkesroll bör vara. Jag är dessutom osäker på vad som är det rätta att göra. Därför vill jag ta reda på hur fritidspedagogens/fritidslärarens yrkesroll är utformad idag i verksamheten. Anledningen till att jag använder både yrkestiteln ”fritidspedagog” och ”fritidslärare” är att begreppet fritidspedagog används mer traditionellt i litteratur och undersökningar medan de som går klart utbildningarna idag blir fritidslärare.

Tyvärr hittade inte jag så mycket aktuell forskning om yrkesrollen i fråga men däremot hittade jag en väldigt intressant och aktuell doktorsavhandling om fritidspedagogers yrkesroll. I Birgit Anderssons doktorsavhandling *Nya fritidspedagoger - i spänningsfältet mellan traditioner och nya styrformer* (Andersson, 2013) så genomför hon enkäter och intervjuer med fritidspedagoger för att undersöka hur fritidspedagoger ser på sin yrkesroll i takt med de nya styrformerna som kommit, bland annat Skolverkets ”Allmänna råd för fritidshem” (Skolverket 2007).

I denna doktorsavhandling så kommer hon bland annat fram till att de fritidspedagoger som är aktiva i skolverksamheten, exempelvis undervisning i praktiskt ämne, har medfört att dess kunskaper om yrket blivit tydligare och mer betydelsefull men i fallet där fritidspedagoger inte är så aktiva under skoldagen så: ”framstår emellertid yrket som otydligare, eftersom uppgifterna under skoldagen inte är klart definierade. Dessa fritidspedagoger hamnar i en underordnad position och får fungera som allmänna inhoppare i skolarbetet. Dessutom inkräktar dessa inhopp på fritidspedagogernas huvudsakliga ansvarsområde, fritidshemmet, som sätts på undantag (Andersson, 2013, s 161).

Till stor del känner jag igen mig i denna beskrivning av yrket som otydligt då jag precis som i min berättelse känner mig konfunderad över hur yrkesroll är utformad när detta utspelar sig. Precis som

jag säger i den tredje berättelsen att jag missar min planering på grund av att jag måste följa med eleven till idrottslektion så ställs jag då inför ett svårt val vilket då medför till att det inkräktar på mitt huvudsakliga uppdrag, nämligen fritidshemmets verksamhet. Slutligen konstaterar Andersson: ”Jag drar slutsatsen att fritidspedagogernas medverkan i skolarbetet utformas på mycket varierade sätt som i vissa fall beskrivs leda till en förstärkning, i andra fall en försvagning av fritidspedagogens yrkesroll och yrkesidentitet” (Andersson, 2013, s 161). Så som jag beskriver i min berättelse så kan jag nu konstatera att det leder till en försvagning i mitt sökande att hitta min yrkesroll då jag blir beordrad att vara resurs och därigenom inte känner igen mig i uppdragets utformning.

Men låt oss därför nu gå in till den nya egna kapitlet om fritidshemmets uppdrag i läroplanen. Där borde stå någonting om yrkesrollen och vad uppdraget ska innebära. I inledningen *fritidshemmets syfte och centrala delar* framkommer det att: ”Denna del kompletterar del 1 och 2 genom att förtydliga syftet med och det centrala innehållet i undervisningen i fritidshemmet. Begreppet undervisning ska ges en vid tolkning i fritidshemmet där omsorg, utveckling och lärande utgör en helhet” (Skolverket 2016, s 24). Alltså så ska den nya egna delen om fritidshemmets uppdrag innebära att uppdraget ska förtydligas genom att dess syfte lyfts fram där undervisning och lärande är viktiga delar och ska arbetas utifrån. Jag kan genom detta konstatera att uppdraget i sig har blivit bredare med en stort antal punkter om vad fritidshemmet bör arbeta efter, exempelvis att kunna erbjuda eleverna lek i gymnasalen, men för att kunna förstå hur samarbetet under skoldagen ska gå till så står det såhär: ”förskoleklassen, fritidshemmet och skolan ska samverka på ett förtroendefullt sätt med varandra och förskolan för att stödja elevernas utveckling och lärande i ett långsiktigt perspektiv” (Skolverket 2016, s 16).

Uppdraget har blivit stärkt men det finns inget alls att finna i läroplanen om hur yrkesrollen ska utformas under hela dagen. Samverkan i sig är väldigt luddigt beskrivet och kan tolkas på olika sätt. För mig känns ”förtroendefullt sätt med varandra” som att alla kollegor i arbetslaget ska kunna sätta sig in i andras verksamheter medan det å andra sidan så kan ”elevernas utveckling” uppfattas som att jag som resurs måste ta mitt ansvar för att eleven klarar av idrottslektionen. Det som förvånar mig är att det inte finns någonting i läroplanen om hur yrkesutövare ska förhålla sig till makt gentemot varandra.

Makt och motstånd: Foucaults maktteori och fritidspedagogens yrkesroll

Min första tanke är att jag upplever skolan som en demokratisk verksamhet där alla får komma till tals på möten. Detta genom att ordföranden på möten ska släppa in andra i samtalet så att det blir ett jämlikt samtal där makt inte ska finnas som en del i detta. Detta är kanske för att jag upplever personligen att makt kan ses som något negativt, men är den det? En bra början till att förstå den franska filosofens Michel Foucaults teori om makt är att han menar att den som har makt alltid använder den. Detta sker medvetet eller omedvetet men den är då oavsett aldrig i formen vilande (Nilsson, 2008, s 85-86). Foucault menar att makt inte behöver innefattas som något negativt utan kan också ses som produktivt som formar individerna i samhället. Han menar att makt producerar vetande som i sin tur producerar individer som i sin tur har formats genom maktens verkningar att ”vissa kroppar, vissa gester, vissa diskurser, vissa begär, kommit att bli identifierade som individer” och att detta är ett av maktens effekter (Nilsson, 2008, s 88). Med andra ord menar han att maktens effekter genom redskap, som exempelvis vissa gester eller sätt att röra på sig och prata, har format olika individer.

Låt oss kolla på min berättelse och relationen mellan mig och Helene. Kan det vara så att hennes vilda gester, när hon kommer in till fritidsmötet, uttrycker makt som i sin tur uttrycker kunskap? Först och främst så tror jag hon uttrycker kunskap i dess form att hon har en väldigt stor kunskap om det hon säger, nämligen att verksamheten inte kommer fungera. Det baserar jag på hennes yrkeserfarenhet. Men jag tror också att hennes gester gör att hon utövar makt över mig, vilket jag inte tror är ett medvetet val då jag uppfattar henne mena väl. Jag tror hon menar väl då hon vill verksamhetens bästa och därav uttrycker sig med så pass starka gester och ord. Så makten är med andra ord inte sovande utan används alltid omedvetet eller medvetet, men jag är fortfarande osäker på om just denna form av maktuttryck är något som ska ses som produktiv då jag upplever det snarast som ett aggressivt utspel i frustration över hur verksamheten kan bli.

Till skillnad från den marxistiska teorin om makt som anser att makten till stor del utövas av en stat eller en institution så menar Michel Foucault att makten finns och utövas i varje social relation där den cirkulerar runt och den är således relationell (Heikkinen, 2014, s 200). Den existerar alltså i varje mänsklig relation. Jag kan alltså konstatera att makten utspelar sig mellan mig och Helene och mina kollegor på arbetsplatsen där den ständigt cirkulerar runt bland oss. Men utövas makten av en institution också som skolan i detta fall är?

Ja, det skulle jag hävda. Makten utspelar sig eftersom skolan bestämmer hur resurserna ska tilldelas, vad som ska prioriteras i verksamheten och vilka mål verksamheten har. Detta visar sig ganska tydligt i berättelsen då Johanna lutar sig åt att eleverna i skolan har lärandemål att uppfylla vilket inte fritidshemmet har och att skolan använder makten som ett redskap att bestämma vad personalen ska göra, se exemplet resurs åt en elev. Skolan som institution har alltså använt sig av makten för att sätta upp strukturen kring hur skolan ska fungera.

Låt oss återvända till den relationella egenskap som makten har. Nilsson skriver i boken *Foucault en introduktion* att Foucault ansåg att makt är relationell så därför så finns det ingen maktfri relation utan den existerar i varje relation och kan därför inte elimineras på grund av dess förmåga att finnas överallt (Nilsson, 2008, s 93). Fortsättningsvis så anser Foucault att erfarenhet, ålder, utbildning och kön blir en aspekt i varje möte där det existerar mänskliga relationer vilket gör att det i sig blir viktigt i maktrelationer (Nilsson, 2008, s 93). Det kan då konstateras att makten finns i våra sociala relationer på min arbetsplats. Den existerar mellan mig och Helene som fritidskollegor, mellan mig och Johanna i samverkansrollen och mellan Helene och Kristina. Mellan mig och Helene ser jag hur utbildningen och erfarenheten blir en viktiga fråga för hur maktrelation ser ut mellan oss då Helene är utbildad fritidspedagog och samtidigt har många års erfarenhet, vilket jag inte har när detta utspelar sig.

Detta påvisar sig då Helene hänvisar sin till yrkeserfarenhet när hon ska gå till biträdande rektorn för att prata och att hon själv refererar till att hon känner att fritidsverksamheten inte kommer fungera. Men jag tolkar också det till en utbildningsfråga för hon är utbildad fritidspedagog och inte jag när detta utspelar sig. Jag kan i gällande stund, när berättelsen utspelar sig, inte göra det då jag knappt har någon yrkeserfarenhet att referera till och min utbildningsnivå inte är lika grad hög som Helene. Jag har en fritidsledarutbildning på två år medan Helene har en fritidspedagogutbildning på minst tre år. Ålder kan också spegla sig i detta fall, men totalt sett så anser jag att det inte är lika viktigt som utbildningsnivå och yrkeserfarenhet då det är viktigare egenskaper i arbetet. Därför är det Helene som är den som har övertaget i vår maktrelation. Men är det så för alltid? Hur kan det förändras? Det är också viktigt att veta att Helene har som mål att gå till biträdande rektorn, men inte är säker på vilka konsekvenser denna handling kommer ge. Foucault menar att det i närmaste är omöjligt att veta vilka konsekvenser sitt ett eget handlande kan ge vilket skapar en osäkerhetsfaktor som kan skaka om styrkeförhållandena i förhållandet. Det är också viktigt att veta att den som utövar makt oftast vet vad hen vill uppnå med detta (Nilsson, 2008, s 87). Jag tror att Helene

mycket väl visste vad hon ville uppnå med detta. Nämligen att se till att hela verksamheten skulle fungera väl. I mitt fall försökte jag utöva makt genom att försöka påvisa i arbetslagsmötet att det är viktigt för fritidsverksamheten att alla måste kunna delta i våra möten och att vi alla tillsammans måste jobba för att få det att fungera.

När jag sa detta var jag inte alls förberedd på att få de negativa konsekvenserna som kom efteråt. Jag skulle säga att det är riktigt att påstå att jag som oerfaren pedagog inte har stor makt, men att jag har möjlighet att utöva motstånd. Motstånd, så Foucault, produceras och är inbyggt i maktens praktik på grund av dess relationella egenskap och är inte nödvändigtvis negativ utan kan i vissa fall vara "en kreativ process vars utgång aldrig kan förutsägas" (Nilsson, 2008, s 96). Det är svårtolkat men jag tolkar det som att makten producerar motstånd vilket i sig är naturligt och trycket leder till mottryck. Därför är det väldigt viktigt för jag ska kunna lära mig mer om mig själv och hur mina kollegor fungerar och därför kunna göra så att i längden att styrkeförhållandena kan svänga. Men vad är det som krävs för att kunna utöva makt och motstånd?

I utövningen av makt så krävs det kunskap för annars går det inte att utöva makt och även att kunskapen alltid framkallar makt oavsett vilja eller ovilja, skriver Nilsson i boken *Foucault en introduktion* (Nilsson, 2008, s 84). Jag tror att kunskap krävs när du ska ha språklig makt över någon annan människa. Du måste då ha kunskap om språkets verktyg för att kunna bibehålla makten över den andra personen. Kunskap, exempelvis om språket, bildas automatiskt där makt utövas och när kunskapen tillvaratas så förstärks styrkeförhållandet vilket gör att maktutövningen garanteras att fortsätta och att nya kunskaper produceras, skriver Hörnsqvist i sin bok om Foucaults maktanalys (Hörnsqvist, 1996, s 153). Det är som Foucault kallar det i maktrelationer immanent i varje således (Nilsson, 2008, s 84). Kunskapen bildas då i maktrelation av båda parter inblandade då de båda får nya kunskaper om hur deras motpart i maktrelationen agerar. Exempelvis så kan kunskapen i min berättelse koppla till den teoretiska kunskapen om att uttrycka sig professionellt språkligt rätt för att kunna framkalla makt. Då Johanna i den tredje berättelsen säger att de har lärandemål att nå upp till i skolan gör det att jag får mer kunskap om hur Johanna producerar makt och därigenom mer kunskaper om hur styrkeförhållandet är i vår maktrelation.

För utövning av motstånd beskriver Nilsson Foucaults perspektiv helt enkelt: "Där makten finns, finns också motståndet. Motståndet står aldrig i utanförställning till makten utan är den andra sidan av maktens relationella karaktär" (Nilsson, 2008, s 92). Jag tolkar detta som att motståndet är

naturligt i varje maktrelation även om det ibland tar sig uttryck i en mer passiv form. Mitt aktiva motstånd är något jag i berättelsen inte använder mig av fullt ut, men jag vill mena att jag försöker göra motstånd i den sista delen av berättelsen när jag hävdar att jag har planering inför Johanna.

”Makt och kunskap är alltså beroende av och förutsätter varandra” skriver Nilsson (2008, s 34). Och kunskapen visar sig i våra möten då båda lärarna Kristina och Johanna påvisar tydligt att deras verksamhet har kunskapsmål som de anser viktiga att eleverna måste nå. Styrkeförhållande förstärks då genom att påvisa att eleverna behöver stöd i sin undervisning och de producerar kunskap i sin omgivning för oss närvarande i mötet. Det kan mycket väl vara så att de pratat ihop sig att stå på sig för eleverna ska få de stöd de behöver, vilket verkligen isåfall är något som gjort att de hittat något viktigt inom sin yrkesroll. Nämligen att veta vad den står för.

Lärarna använder sig då av makt, medvetet eller ej, för att kunna styrka sina påståenden med hjälp av en erfarenhetsbaserad kunskap om verksamheten. Jag och Helene som har verksamhetsfokus främst på fritidshemmet är inte alls lika duktiga på att framhäva våra verksamhetsmål på ett lika proffsigt mål. Men är det verkligen så då att lärarna har mer kunskap om sin verksamhetsmål? Så kan det mycket väl vara men jag tror också att både jag och Helene har kunskap om våra verksamhetsmål, även om vi inte lika skickliga på att uttrycka oss språkligt om det.

Låt oss nu gå till situationen som utspelar sig vid arbetslagsmötet där lärarna gör igenkännande och sammanstrålade ”mm” ljud. Vad är det egentligen som händer här? Foucault beskriver normalisering ”som en process där individer genom ständigt upprepade fingraderade korrigeringar, bedömningar” gör att de ”anpassas till ett på samma gång homogeniserande och individualiserande beteende” (Nilsson, 2008, s, 90). Normalisering, i det vad som Foucault ursprungligen menar, är när staten utövar våld i ett normaliseringssyfte exempelvis för att få tyst på alldeles för kritiska röster som sticker ut i mängden. Jag menar att det även går att få ner på handlingsnivån att analysera på människofall där vår hela mötesstruktur är fylld av en normaliseringsprocess. Normaliseringen är exempel på att acceptera situationen där mötestiden är väldigt kort och därför behövs varje punkt hållas väldigt kort för att alla punkter ska hinnas gå igenom innan mötet är slut. Om det är någon som avviker från beteendet som anses som norm så bedöms den enskilda individen utifrån det (Nilsson, 2008, s 90). När jag väl kom sen till mötet så kan jag blivit bedömd som att vara oseriös och inte bry mig om att komma i tid till mötet och bröt därmed den överenskomna normen om att kunna hinna klart med mötet som var målet. Men är det verkligen en bra norm?

Jag upplever att samtliga kollegor vid mötet är en del av en normalisering där vissa saker inte går att förändra och därför måste man gemensamt hålla mötet kort för att hinna med allt, men då får tyvärr kvaliteten och kommunikationen på mötet prioriteras bort. Och jag tror också det är en kollegorna med mest erfarenhet på arbetsplatsen som varit pådrivande för denna normen, men att det i grunden är ett strukturellt problem. Vi har alldeles för lite tid att prata igenom punkterna i lugn och ro vilket gör att denna situation skapas vilket gör att det lätt kan skapas en motsättning mellan våra olika yrkesgrupper.

Normaliseringen är en viktigt aspekt i det som Foucault kallar för "diskurs", ett begrepp som Satu Heikkinen redogör för oss i boken *Sociologens teoretiker*: "Mycket förenklat utgör diskurs språkliga mönster. För Foucault är det dessutom väldigt centralt att dessa språkliga mönster är regelstyrda, och analysen handlar i hög grad om att blottlägga och beskriva dessa olika regler" (Heikkinen, 2014, s 198). Lite kortfattat om vad Foucault menar om olika regler är att det är bestämt utifrån olika strukturer vad som är möjligt att säga under olika historiska tidpunkter och platser i samhället. Jag tänker inte gå in något mer på detta då jag inte tycker det är relevant för min analys utan vill istället gå in på en del av hans diskursanalys som säger detta:

"Diskursanalysen utmärks också av att subjektet - det vill säga aktören eller individen - skrivs bort till förmån för de olika positionerna som subjektet kan inta i diskusarna. Det handlar därmed inte om exakt vem som talar, utan snarare om till exempel vilket yrke, ålder, bakgrund och status en position kräver och vilka ståndpunkter som förs fram från den positionen" (Heikkinen, 2014, s 198).

Som Foucault menar är det alltså så att yrket i fråga och statusen det yrket har gör att den individen får mer makt. Jag vill mena att genom språket så har både Helene, genom sin ålder och bakgrund, en makt över mig när hon talar med mig. Sen är det ju en fråga om det är någon skillnad i status mellan fritidspedagoger/fritidslärare och lärare och om någon av dessa har mer makt? Kan det vara så att språket har en betydande del i det? Och är det en motsättning mellan våra olika uppdrag som fritidslärare och lärare?

Yrkestatus och Fritidspedagogens yrkesroll: Rothmans statusteori

I ett försök att kunna förstå om det är någon skillnad i status mellan våra yrken vill jag gå in på begreppet status. I boken *Yrkesstatus - Erfarenhet, identitet och erkännande* skriver Ulfsson & Flisbäck om den amerikanska sociologens Robert A Rothmans teori om hur yrkesstatus konstrueras. Han ser status som ett förhållningssätt som, yrket och yrkesutövaren, förhåller sig till. Han skiljer på förvärvad status och tillskriven status i sin forskning. Kulturella uppfattningar och föreställningar är det som den tillskrivna statusen lutar sig på, medan den förvärvade statusen fokuserar på lönenivå, utbildningsår och allt som är förutsättningar för själva arbetat individen arbetar i. När vi tillskriver en viss status för ett yrke färgas de båda av ”samhälleliga kollektiva sanningar” och personliga erfarenheter vilket gör att vi får en föreställning och bild av yrket genom detta (2011, s 18-19). I vårt möte mellan våra olika yrkesgrupper så färgas alltså våra olika bilder av varandras yrke utifrån våra egna personliga erfarenheter.

Jag tror mycket väl att lärarna Kristina och Johanna har en negativ inställning till fritidsläraryrket eftersom de kanske inte haft några positiva erfarenheter av samarbetet yrkesgrupperna emellan tidigare. Den kultur som lärarna har etablerat i deras verksamhet där de jobbat ihop ett tag tillsammans kan mycket väl således innefatta att fritidslärarna inte kan ses som något annat än personen som hjälper till i klassrummet i brist på annat. Detta är enligt den tillskrivna statusen som lärarna ser på fritidslärarna i denna berättelse, alltså baserat på en yrkeskulturs föreställningar om en annan. Jag tror också med utgångspunkt i min erfarenhet att fritidspersonalen ser samarbetet mellan yrkesgrupperna som något som inte alls fungerar då lärarna inte visar någon förståelse för vårt yrke och att detta i vissa fall beror på okunskap. Kanske är det så att de har svårt att sätta sig in i vårt perspektiv där vi också har en verksamhet som utgår från en läroplan?

Den förvärvade statusen är något jag ser att lärarna har högre än oss fritidslärare. Den stora skillnaden i detta ser jag i anställningsavtalet då lärare har ferietjänst medan fritidslärare oftast har semestertjänst vilket betyder att lärarna har mer ledighet på ett helt år då de är lediga under alla lov. Ett annat exempel är hur arbetstiden är reglerad då lärare har förtroendearbetstid vilket innebär att det går att arbeta hemma under förtroende (Läraryrket, 2015). Mer ledighet är något jag tycker höjer statusen på ens yrke och därför värderar jag ferietjänst högre än semestertjänst. Medan fritidslärare, som oftast har semestertjänst, har all sin arbetstid förlagt inom schemat på en fyrtio timmars vecka om det inte sker en överenskommelse med chefen (Läraryrket, 2013). För

fritidsläraryrket behövs det alltså en överenskommelse med chefen för att kunna få sin arbetstid schemalagd utanför schemat och bara då kan det gå att jobba hemma. Själva förutsättningen för arbetet blir då i mån bättre när du får en större frihet över din arbetstid vilket lärarna i större utsträckning har vilket är viktigt i den förvärvade statusen förklaringar. I en intervju i *Tidningen Fritidspedagogik* som ges ut av Lärarförbundet svarar Line Isaksson, styrelseledamot i Lärarförbundet, att det går att få lärarlegitimation som lärare i fritidshem men att det inte är fritidspedagogiken som är legitimationsgrundande utan att det är istället kan vara praktiska ämnen man fått med sig under utbildningen (Brising, 2016). Detta är också något jag tycker höjer lärarnas förvärvade status då det är det lärarna främst undervisar i som är legitimationsgrundande.

Dock för att snabbt återgå till den tillskrivna statusen tror jag att vi fritidspedagoger/fritidslärare tror att lärarna bara går hem tidigt och inte gör någon nytta, medan jag vet av erfarenhet nu att så är inte alls fallet eftersom lärarna har mycket att göra. Jag vill härmed ge en bild av att lärarna och fritidslärarna inte bör ställas mot varandra som grupp som ett hot utan istället se möjligheter inför ett potentiellt samarbete över yrkesgränserna, vilket jag kommer återkomma till senare i den sista reflekterande delen.

I en kandidatuppsats från 2013 vid namn *Fritidspedagogers yrkesstatus - En studie om hur fritidspedagoger ser på sin yrkesstatus* undersöker Gölta Cimen & Natalie Helge genom intervjuer hur sex fritidspedagoger ser på sin yrkesstatus. Resultat som de kommer fram till är att de låga löner som finns inom fritidshemmet för fritidspedagoger är en del i att yrkets status är lågt (Cimen & Helge, 2013, s 26). De intervjuade svarar också att de tycker skillnaderna i lön gentemot de mer högvärlönde grundskollärare inte borde vara så stora som de är idag. Utbildningens längd framhäver de också som väldigt viktig då grundskolläraernas utbildning är längre än fritidspedagogens. De intervjuade menar också att det inte gör någon större skillnad i status om det är en högskoleutbildning eller ej men att det istället är längden som är viktig för yrkets status (Cimen & Helge, 2013, s 27). Slutligen så konstaterar de hur yrkets titel kan förknippas med status: ”Sammanfattningsvis går det finna att flera av informanterna anser att ordet lärare kan föra med sig en högre status än ordet pedagog. Majoriteten anser dock inte att byta titel på yrket är rätt väg att gå för att arbeta för en högre status för yrket fritidspedagog. De föredrar att titulera sig som fritidspedagoger och de anser att yrkestiteln inte borde ha betydelse för yrkesstatusen” (Cimen & Helge, 2013, s 27).

Men går det som de intervjuade säger att tolka som att det kan gälla som en statusfråga? Om status slår Ulfsson & Flisbäck fast i sin bok *Yrkesstatus Erfarenhet, identitet och erkännande*: ”Makt, inflytande, hög lön och lång utbildning är några vanliga indikationer på att ett yrke har hög status och tillika faktorer som människor uppger att de tar ställning till när de bedömer ett yrkes status” (2011, s 18). Nu är det ju förvisso svårt att se i praktiken om Kristina och Johanna har högre lön än mig, men eftersom jag själv vet att jag hade låg lön när detta utspelar sig, så får jag helt enkelt anta att de har högre lön än mig då de också har en längre pedagogisk utbildning än mig. Jag tror också det mycket väl det kan vara så att genom att grundskollärares utbildning är längre, och att den ger en lärarlegitimation så har Kristina och Johanna högre status än mig, Sanna och Helene.

Jag tror framförallt att yrkets status kan kopplas också till utbildningens längd då jag anser att man får med sig mer kunskap om yrkets grunder ju längre man studerar, vilket jag tror lärarna Kristina och Johanna kan använda sig till att utveckla sin verksamhet. Däremot vänder jag mig emot att de intervjuade anser att yrkets status inte kan förändras genom att istället bli kallad för fritidslärare/ lärare i fritidshem istället för pedagog. Jag vill nu koppla till det jag skrev tidigare om begreppet diskurs där Foucault menade att språket är en del av makten och därför tror jag att hur personer väljer att uttala yrket i sig har betydelse för statusen. Jag tror att genom att påvisa att det sker ett lärande i verksamheten av utbildade lärare så kan båda föräldrarna och rektorerna höja ögonbrynen och få upp ögonen för verksamheten. Kan det vara så att eftersom lärande inte varit så tydligt i läroplanen förens nya läroplan kom att fritidshemmets verksamhet har fallit i status på grund av det? Ja, kanske.

Men hur kommer det sig att jag inte känner mig ”hemma” och är osäker på min yrkesroll? Hur vi betraktar oss själva och hur andra ser oss på oss i yrket är en del av ett identitetsskapande och ”identitetsskapande processer handlar om kunskaper, färdigheter och lämplighet”. Det kan vara något som i yrkespraktiken utövaren bär med sig in i verksamheten eller lär sig inom verksamheten (Ulfsson & Flisbäck, 2011, s 29). När jag kommer in i denna fritidsverksamhet så har jag redskap med mig även om jag själv anser att de är begränsade beroende på min ringa yrkeserfarenhet. Men jag är även på jakt efter att utveckla mig själv inom verksamheten och försöker lära av kollegorna. Jag tror att genom att kollegorna själva verkar osäkra på hur de ska agera i mötessituationerna så bidrar det till att vi alla inom fritidsläraryrket känner en stor osäkerhet inom vår yrkesidentitet. Hur kan då yrkesstatus se ut i verkligheten mellan olika yrken?

För ”yrkesstatus är ett relationellt fenomen och del av ett distinktionsspel där människor strävar efter att skilja sig från andra” (Ulfsdotter Eriksson & Flisbäck, 2011, s 30). Liksom makt är alltså status också ett relationellt fenomen vilket går att koppla till det jag skrev om Foucault tidigare där han menade att makt finns i varje relation. I detta spel som är skillnadsskapande i grunden så finns det en spänning mellan praktisk kunskap och teoretisk kunskap och i detta spänningsfält så klassas som fysiskt praktiskt arbete som lägre medan det intellektuella och teoretiska arbetet klassas som högre skriver Ulfsdotter Eriksson & Flisbäck (2011, s 29). Jag väljer att tolka detta som att den så kallade ”teoretiska skolverksamheten”, där det är fokus på formellt lärande vid skolbänken exempelvis, tillskrivs ett högre värde än den praktiska fritidsverksamheten, som utgår till stor del av att skapa praktiskt, exempelvis pärlplattor, enligt min åsikt. Men det är väldigt intressant att se att det finns ett spänningsfält mellan dessa olika sorts kunskaper. Är det så att individerna i berättelsen känner sig hotade över den andras verksamhet? Känner jag mig främmande och tvungen att skilja mig från lärarnas verksamhet? Kan det ha något med min plikt att göra?

Pliktetiskt perspektiv på dilemmat

I min reflektion över berättelsen så funderar jag på vad som är det rätta att göra: ”Är det min plikt att följa med eleven på idrottslektionen eller är det min plikt att stå på mig då det är fritidsuppdraget jag bör arbeta utifrån?” Jag är osäker på vad som är min plikt i detta fall. I boken *Etik i arbete med människor* beskriver filosoferna Jan-Olav Henriksen & Arne Johan Vetlesen hur frågan om plikt kan bli tydligt i en handlingssituation där vi absolut måste välja mellan plikten att göra det ena eller det andra. Denna plikt kan vara ålagd av oss själva eller av någon annan (2013, s 174). I mitt fall kan jag konstatera att plikten är ålagd av biträdande rektorn som fördelat arbetsuppgiften till mig i form av resursuppdraget. Men jag som yrkesutövande har definitivt gjort mitt dilemma till en moraliskt svår situation då jag i mina tankar funderat över vad min plikt är: Är det att följa eleven jag är resurs till eller att följa mitt uppdrag på fritidshemmet: För att kunna klargöra denna fråga behövs det redogöras för vad som kännetecknar en plikt i moralisk bemärkelse.

Det är oftast tre olika saker som kännetecknar en plikt. För det första, om jag acceptera en plikt som moraliskt rätt och vill lägga den till grunden för mina handlingar så måste jag vilja att den gäller alltid och för alla. Den är med andra ord absolut i sin mening och ”plikten ställer oss inför ett krav som det är omöjligt att bortse ifrån” (Henriksen & Vetlesen, 2013, s 174). Det andra kännetecknet är att plikten har formen av en regel och för det mesta även en norm. Reglerna som finns i våra plikter är oftast väldigt enkla i syftet att de ska kunna användas i många situationer som är olika,

exempelvis du ska inte ljuga. Det tredje och sista kännetecknet för en plikt är uppdraget som plikten har, nämligen att få oss att besluta om vad som är det rätta att göra. Det rätta är det först och främst plikten förhåller sig till vilket gör att det som i moment ses kanske som det ”bästa” eller det ”goda” i pragmatiskt mening undervärderas (Henriksen & Vetlesen, 2013, s 174). Att plikten alltid finns där gör sig påmind genom att jag ställs inför dilemmat när Johanna helt plötsligt kommer och säger till att jag måste vara med på idrottslektionen. Det kommer helt oväntat och ställer mig inför en svår situation att handskas med som inte går att bortse ifrån. I situationen som uppstår så har jag ingen regel att förhålla mig till och kanske är det så att det är därför jag är så osäker på hur jag ska agera? Det sista kännetecknet menar alltså att det moraliska rätta är det plikten förhåller sig till. Det bästa tolkar jag som kortsiktigt att följa med till idrottslektionen då hela situationen med Kristian på idrottslektion blir bättre medan det rätta är att jag väljer att stå upp för min planeringstid som jag anser vara väldigt viktig för mitt uppdrag på fritidshemmet.

I min reflektion över berättelse redogör jag för att jag tycker det är svårt att bestämma hur jag ska agera i min roll då jag upplever mig själv ha dubbla yrkesroller som resurs och fritidslärare. Som Henriksen & Vetlesen är inne på går det inte att bortse från dessa olika krav som finns inom min arbetsplats. Jag är ju anställd och då medföljer krav på mig som yrkesutövare att följa order, nämligen att göra det bästa för arbetsplatsen. Men samtidigt känner jag att - utifrån ett pliktetik perspektiv - så borde jag göra detta rätta i allmän mening och inte det som är det bästa i situationen. Det bästa för min del vore ur ett verksamhetsperspektiv att stå upp för min yrkesroll och ur ett kortsiktigt elevperspektiv, Kristian, att hjälpa honom i egenskap av resurs. Så, hur ska jag göra för nå fram till vad som är det rätta?

Så här redogör Henriksen & Vetlesen för filosofens och pliktetikens grundare Immanuel Kants tankar om två krav som vi måste ha på oss själva för att förstå det rätta:

”För det första: vi kan inte se den enskilda situationen isolerat utan att vi måste söka en regel som bestämmer handlingen.” och ”för det andra menar Kant att de enda regler som är moraliskt acceptabla är sådana som kan användas i alla relevanta situationer. Han kräver alltså att moraliska handlingsregler ska kunna förallmänligas eller universaliseras. Det är nämligen bara det som kan förallmänligas som enligt Kant kan vara moraliskt förnuftigt. Det är detta som gör att vi upplever att något är vår plikt.” (Henriksen & Vetlesen, 2013, s 176).

Här uttrycker Kant något spännande. Påståendet är alltså att det moraliskt acceptabla måste vara det som kan användas i alla relevanta situationer och vara för det allmännas bäst, förallmänligas som han uttrycker det. För att kunna förstå det i min yrkesroll måste jag ta hjälp av vad det står i läroplanen att: ”undervisningen i fritidshemmet ska stimulera elevernas utveckling och lärande samt erbjuda eleverna en meningsfull fritid” (Skolverket, 2016). Jag hävdar då att jag agerar för min plikt att uppfylla verksamhetens mål och att det är en moralisk handlingsregel som är för det allmännas bästa då alla elever i verksamheten tjänar på det i längden att få en meningsfull och stimulerande verksamhet. Därför anser jag att detta är det moraliska rätta att utgå ifrån och jag kan ta till mig i detta i framtida möten. Min handlingsregel utgår då ifrån att jag ser mig som en yrkesutövare i första hand som vill uppfylla sin verksamhetsmål, som plikten i stort handlar om. I och med verksamhetsmålet så ser jag också att jag har en plikt att tillgodose mina yrkeskollegor Sanna och Helene så att de inte ska lämnas i sticket och ensamma i sin kamp för att hävda vår gemensamma yrkesroll. Det är nog därför jag känner mig väldigt illa till mods när jag har lämnat Helene ensam och inte föreslår att vi tillsammans ska gå till biträdande rektorn. Men det kanske är så rent allmänt att fritidspedagogerna/fritidslärarna inte har som tradition att stå upp för sitt yrkesuppdraget tillsammans då det saknas ett gemensamt etiskt förhållningssätt?

För Kant är det så att vi är säkra på att vi handlar rätt om vi har handlingsregler som är moraliskt acceptabla och kan förallmänligas. Det som är det relevanta då är motivationen för en konkret handling som då bildar en slags överenskommelse som vi kan stödja oss på och då gör vi vår plikt (Henriksen & Vetlesen, 2013, s 178). Med detta vill jag mena att vi som yrkeskår inte har i nuläget några specifika handlingsregler tillsammans som vi kan stödja oss på för att hantera detta problem vi råkat ut för. Kanske hade vi då kunnat styrka detta tillsammans som yrkeskår och redan då kommit förbli problemet. En annan yrkesgrupp som nämns i berättelsen är lärarna. Varför agerar de så instinktivt i att hävda att Kristian måste ha resurs? De båda fackliga förbunden, Lärarförbundet och Lärarnas Riksförbund, tog 2001 fram en yrkesetisk kod som finns att finna i *Respekt för lärarprofessionen Om lärares yrkesspråk och yrkesetik* där det bland annat står: ”lärare förbinder sig att i sin yrkesutövning ta ansvar för elevernas kunskapsstillväxt, stödja deras personliga utveckling och skapa goda betingelser för varje elevs lärande” (Colnerud & Granström, 2015, s 194). Lärarna tar etiskt ansvar för Kristian som elev får de förutsättningar han behöver för att utvecklas. Jag tror inte att det är medvetna om det etiska perspektivet här, förvisso följer de det, men de gör nog det efter tradition och inte faktiskt medvetande och agerar därefter. Nu kanske läsaren tänker att ”vänta, ni är ju fritidslärare och denna yrkesetiska kod borde gälla er också väl?”.

Jag tror inte det då begreppet lärare i fritidshem inte var så pass etablerat vid den tidpunkten 2001 då det lades fram att många utbildade inte tog del av den.

Men låt oss vända på det hela och kolla igenom den yrkesetiska koden igen. Det står under ”läraryrket och den professionella yrkesutövningen” att: ”Lärare förbinder sig att i sin yrkesutövning respektera såväl kollegors som andra yrkesgruppers kompetens, skyldigheter och ansvar i skolvardagen” (Colnerud & Granström, 2015, s 196). Om vi ser tillbaka på arbetslagsmötet så känner jag inte riktigt att Johanna och Kristina tar vår kompetens på allvar då jag upplever att de i princip nonchalerar oss och då agerar de inte etiskt rätt enligt den yrkesetiska koden. Kan det bero på hur mötet var organiserat kanske? Låt oss kolla.

I vårt arbetslagsmöte tillsammans med lärarna så uppstår ett ”mm” som verkar igenkännande för de flesta i rummet och jag upplevde det som intressant att undersöka varför det är så. Henriksen & Vetlesen beskriver det att i ett arbetsteam så kan det fungera så att nya medarbetare slussas in i ett arbetsteam som redan är sammansvetsat med vilka regler och normer som gäller i denna grupp. ”Därmed tas mycket för givet om hur man ska förhålla sig till andra kollegor, i sin praktik och till de människor man möter i sitt jobb” (2013, s 36-37). Detta gör att nya medarbetare för ett okritiskt förhållande till detta sätt arbetsteamet arbetar efter avslutar de sitt resonemang med.

Jag ser i detta resonemanget att båda yrkesgrupperna har slussats in i en mötesstruktur där ett visst antal punkter måste hinnas igenom innan mötet tar slut för tiden inte annars räcker till. Därför uppstår detta igenkännande ”mm” och plikten från båda olika yrkesgrupperna kommer fram i de efterföljande dialogerna. Detta kan mycket väl göra så att lärarna känner sig tvingade att försvara sig för att kunna få resurs till eleven för så har det alltid varit med hur fritidspersonalen har använts under skoltiden under en massa år. Men hur bemöter olika yrkesgrupper varandra på mötet?

Det jag ser som ett problem är att två yrkesgrupper kämpar om att få till en bra så bra verksamhet som möjligt för sin yrkesgrupp de ingår i och jag menar att det inte måste vara en motsägelse i sig. Jag tror att båda yrkesgrupperna i sin strävan att hålla ihop som yrkesgrupp inte använder en ”ansvarsfull hållning till sin egen yrkespraxis”. En yrkespraxis ansvarsfull hållning är att ha ett bra moraliskt omdöme att bedöma, ta ansvar för det man argumenterar för, och att kunna stå för det (Henriksen & Vetlesen, 2013, s 40). Jag menar alltså att argumentationen är oansvarig för det som sägs sköts inte på ett respektfullt sätt av alla parter.

Jag skulle vilja avsluta med en annan pliktetikens tankar nämligen moralfilosofen John Rawls. Han byggde vidare på Kants tankar men utvecklade en egen teori om ”pliktkollision”. Pliktkollision är när en individ ställs inför två plikter som är motstridiga mot varandra och då hjälper denna teori om hur vi ska prioritera konflikterna (Henriksen & Vetlesen, 2013, s 185). Jag skrev inledningsvis om att jag inte är säker på om min plikt är att följa rektorns order eller att följa mitt yrkesuppdrag och då uppstår det en plikt-kollision för mig kan jag konstatera. Vad menar då Rawls att prioriteringen ska gå utifrån? Likt Kant ställer Rawls ett väldigt högt krav på ett förallmänligande vilket han menar betyder att det ska vara för de allmännas bästa och inte för ens eget bästa. Men även också att alla måste kunna sätta sig in i andra berörda parter läge för att kunna fatta ett sådant beslut (Henriksen & Vetlesen, 2013, s 186). Detta är något som jag kommer att ta upp i det sista avsnittet om kommunikation. Det är såklart svårt att se om mina plikter kan ses om att något av plikterna är för de allmännas bästa, men jag utgår från de allmännas bästa i den form av att det är eleverna och vi som yrkesutövare som är i fokus. Om man utgår från eleverna och mig som yrkesutövare så blir det allmännas bästa att följa mitt yrkesuppdrag då de får en mycket bättre verksamhet med en fokuserad yrkesutövare, men samtidigt så kan den plikten orsaka ett problem om jag väljer att gå till rektorn då den konsekvensen kan bli obekvämt för mig på grund av dess olydnad. Samtidigt så är det just det som pliktetiken kritiserar för, dess ignorans för konsekvenser (Henriksen & Vetlesen, 2013, s 187).

Sammanfattning av de teoretiska reflektionerna om makt och plikt

I delen om Foucaults teori om makt har jag kommit fram till att skolan använder sin institutionella makt till att fördela resurser till olika verksamheter där bland annat skolan och fritidshemmet ingår. Jag har också kommit fram till att makten finns i alla sociala relationer på vår arbetsplats och det som har betydelse i hur makten används i relationerna kan vara utbildning och yrkeserfarenhet bland annat. Men när makten utövas så leder det också till motstånd i det och då är det alltid svårt att förutse konsekvenserna för vad detta innebär, vilket Helene får erfara då vid mötet med biträdande rektorn. För att människor ska kunna utöva makt krävs det kunskap i det specifika området där makten utövas. I detta fall menar jag att det är den teoretiska kunskapen om verksamheten som läraren Kristina och Johanna utövar makten medan Helene förhåller sig till den erfarenhetsbaserade praktiska yrkeskunskapen när hon säger att fritidshemmets verksamhet inte alls

kommer fungera. Detta visar sig också i det sättet Johanna och Helene pratar. Den teoretiska kunskapen för ett annat språk än den praktisk förankrade.

I slutet av delen om Foucaults teori om makt kommer jag fram till att lärarna är skickliga på att uttrycka sig språkligt om sina verksamhetsmål men att jag tror att vi inom fritidsverksamhet inte är alls lika skickliga i den frågan. Jag menar också att vi har ett strukturellt problem med en mötesstruktur där normen är att alla frågor knappt diskuteras utan beslutas snabbt för att hinna med alla frågor innan mötet är slut.

Gällande Ronald Rothmans teori om status har jag kommit fram till att den tillskrivna statusen, som vilar på en yrkesgrupp föreställningar om en annan, gör gällande att vi fritidspedagoger/fritidslärare ser lärarna som att inte ha någon förståelse för vår verksamhet och att lärarna ser oss fritidspedagoger/fritidslärare som ska hjälpa till klassrummet som en extra resurs. Den förvärvade statusen, förutsättningar för arbetet, så menar jag att lärarna har en högre förvärvad status än oss fritidspedagoger/fritidslärare genom att de har mer ledighet, kan förlägga arbetstiden hemma delvis, har en högre lön och en längre utbildning. Slutligen konstaterar jag att den teoretiska kunskapen värderas högre än den praktiska kunskapen och jag menar att det är en del i att statusen är högre i skolans verksamhet som kännetecknas av en mer teoretisk verksamhet.

I min tredje reflekterande teoretiska del resonerar jag hur Immanuels Kant teori om pliktetik kan hjälpa mig till att förstå vad som är min plikt i mitt dilemma. Jag kommer här fram till att plikten alltid finns där och den förhåller sig till det som är det rätta, och inte det som är det bästa eller goda. Det som gör att plikten förhåller sig till det som rätta är att den ställer krav på att förallmänligas. Detta menas att det som görs måste vara till de allmännas bästa. För mig som yrkesutövande konstaterar jag att detta innebär att jag måste göra min plikt gentemot mitt yrkesuppdrag då det båda gynnar elevernas bästa och verksamhetens bästa. Jag kommer också fram till att Lärarförbundet tagit fram en yrkesetisk kod som varken Johanna eller Kristina följer. Detta gör att jag önskar att vi inom fritidsverksamheten också borde ha en yrkesetisk kod att följa för att jag ska kunna stå upp för min yrkesroll och mina kollegor exempelvis i situationen när Helene får gå ensam till mötet. Det som också kommer fram är att nya medarbetare lätt slussas in i en system och får därmed ett okritiskt förhållande till de normer som råder där exempelvis som jag upplever mötesstrukturen väldigt stressig. En ansvarsfull yrkespraxis är något jag anser att vi alla yrkesutövande inte använder oss av mot varandra då den inte är respektfull i sätt språkliga sätt och

är i väldigt högt tonläge. Den bör istället vara lugn och pedagogisk. Avslutningsvis så nuddar jag vid en annan pliktetikens resonemang utifrån Rawls som ställer frågan om vad som ska prioriteras när två plikter krockar och kommer även där fram till att det är de allmännas bästa som ska avgöra vad som är det rätta. Så med alla dessa lärdomar med mig, hur jag ska kunna kommunicera med Kristina i ett framtida möte? I nästa avsnitt gör jag ett försök i en fiktiv berättelse med läraren Kristina i att använda kommunikation som medel genom att förklara hur jag ser på min yrkesroll.

Fiktiv berättelse: I möte med Kristina

Jag säger hej då till det sista barnet som blir hämtad av sina föräldrar och jag börjar släcka ner fritidshemmets lokaler för dagen. Jag är nämligen den som stänger idag och då ligger även ansvaret på att kontrollera att alla klassrum är släckta och låsta. I ett kanske lite för snabbt tempo, jag vill ju komma hem, så rör jag mig längst bort i korridoren där jag ser att det lyser till min förvåning. Gud vad slarvigt av den som glömde släcka hinner jag tänka när jag rör mig bort dit. Innan jag når fram så ser jag genom klassrumsfönstret att det är Kristina som sitter och arbetar med något. Jag tänker igenom händelsen som utspelade sig vid arbetslagsmötet och jag har ju faktiskt funderat en hel del kring detta. Jag känner att det är ett bra läge att ha ett samtal med Kristina enskilt och tar mod till mig när jag sakta öppnar dörren till klassrummet. Vi utbyter artigt hälsningsfraser och pratar lite kort om dagen som varit. Efter det obligatoriska småpratande så börjar jag nu snabbt tänka på hur jag ska formulera mig på ett korrekt sätt.

”Kristina, jag tänker på det där första arbetslagsmötet vi hade höstas, var inte det väldigt stressigt?”

”Jo, det kan jag hålla med om, men samtidigt måste vi ju hinna med alla punkter”, säger Kristina.

”Men borde det inte gå att göra på ett bättre sätt? Jag menar att vi kan använda vårt arbetslag i arbetslagsmötet till att göra det till ett forum där vi kan lösa problem och reflektera tillsammans och därigenom få vårt arbete mer effektivt och mer meningsfullt?”

”Ja, det kanske är något vi borde kunna göra, men hur menar du hur vi ska gå tillväga?” säger Kristina. Jag menar att vi tillsammans kan ta del av varandras erfarenheter från tidigare situationer för att själva hitta lösningar och därigenom kan utveckla ett yrkesspråk så att vi förstår varandra (Colnerud & Granström, 2015, s 42). ”Ett yrkesspråk säger du”, säger Kristina. Jag ser att hon ser tveksam ut när hon inledningsvis hör vad jag säger. ”Tycker du inte att vi förstår varandra bra?” avslutar hon.

”Ibland känner jag att jag som yrkesutövande fritidspedagog inte riktigt når fram till dig som yrkesutövande lärare och därför fyller ett yrkesspråk en viktig funktion för att vi ska kunna prata så vi förstår varandra rent professionellt”. Rent konkret menar jag att om vi båda två kan klargöra för varandra våra ”utgångspunkter, sina syften och sina planerade åtgärder blir den genomförda praktiken mer synlig och begriplig för dem själva, kompetens är att veta vad man gör” (Colnerud & Granström, 2015, s 46). Kristina börjar förändras från att vara tveksam till att vara genuint intresserad och jag börjar då utveckla mitt resonemang: ”Det skulle kännas bra för mig om jag fick reda på hur du tänker utifrån ditt lärarperspektiv och det skulle kännas bättre för mig om jag fick berätta utifrån mitt perspektiv som fritidslärare”.

”Det vore väldigt spännande att höra ditt perspektiv som fritidslärare då jag inte alls har koll på den verksamheten”, säger Kristina. ”Min utgångspunkt är ju att undervisa eleverna i skolan som du kanske vet och därför blir det svårt för mig att engagera mig i det du gör”. ”Det verkar som du funderat en hel del kring detta. Har du något konkret tips på hur vi kan gå tillväga rent praktiskt för att lösa detta i framtiden?” avslutar Kristina.

Jag tänker att första steget är att skapa ett klimat där alla får tala till punkt för att ”all språkutveckling sker genom att tala och samtala” (Colnerud & Granström, 2015, s 121). ”Vi behöver också tillsammans i arbetslaget ha en tydlig dagordning och låta diskussionen ta tid för att få ett bra samtalsklimat i arbetslaget”. ”Yrkesspråklig utveckling ges när tillfälle genom vardagsarbetet ger lärare förutsättningar och möjlighet att föra samtal med varandra i ett lugnt klimat” säger jag. Avslutningsvis förklarar jag att ”språket ses som ett hjälpmedel för de yrkesverksammas analytiska tänkande och som en hjälp för dem att tillämpa gemensam kunskap och gemensamma förklaringsmodeller” (Colnerud & Granström, 2015, 121). Med detta menar jag att vi tillsammans kan använda våra olika kunskaper för att hitta ett gemensamt språkbruk till vår hjälp att ta oss an framtida utmaningar i verksamheten. I detta nu kommer Kristina in i samtalet efter att ha varit tyst och lyssnande ett tag. ”Men hur ser du på skolverksamheten med dina fritidslärarygon då?” säger hon. ”Jag känner att ibland har du inte varit tydlig med hur du vill att saker och ting ska vara i vårt samarbete och därför har jag också upplevt vår yrkesrelation som otydlig”.

Jag tar in det hon säger och tänker några sekunder på hur jag ser på min roll under skolans dag. För att finna inspiration till hur jag ska finna min yrkesroll har jag läst Hadar Nordins bok

Fritidspedagogik - ett komplement eller fundament!? berättar jag för Kristina och där menar han bland annat detta:

”Det kanske viktigaste en fritidspedagog kan göra i relation till skolans verksamhet är att finnas som ett alternativ till den tänkta skolpedagogiken. Jag menar inte att fritidspedagogen ska bedriva klassrumsundervisning, men att fritidspedagogen ska ha plats under skoldagen för andra vägar och ingångar till lärande och kunskap för barnen” (Nordin, 2013, s 30). I mitt samtal med Kristina fokuserar jag på att få fram detta då jag tycker det är viktigt för min yrkesroll och jag förklarar att jag inte känner igen mig i mitt uppdrag med att vara resurs till en elev.

Kristina verkar ta in det jag säger men frågar på direkten om det inte är så att hon som lärare har undervisningsansvaret under den tiden på dagen och hon faktiskt måste se till att alla elever klarar av skoldagen utan att missa alldeles för mycket i undervisningen. ”Jag tänker att jag kan komplettera din undervisning med en mer praktiskt form av lärande då det kan passa vissa elever bättre med en sådan lärande tillfällen. Kristina, jag vill verkligen betona att jag förutsätter att vi kan få till ett bra samarbete mellan våra yrkesroller så att du får möjlighet att ”bedöma utifrån fritidspedagogens referens i form av beskrivande av barnens processer” (Nordin, 2013, s 31). För jag vill verkligen att du ska känna att du inte känner dig överkörd utan att jag faktiskt tycker du är jättebra på att utföra ditt jobb och därför är kapabel till att beskriva hur barnen ligger till i lärandeprocessen så jag kan komplettera verksamheten med detta.

Hadar Nordin diskuterar i sin bok relationen mellan fritidshem och skola och kommer fram till att han ser tre olika tydliga kategorier som fritidslärare kan ha i sin roll i skolverksamheten. Dessa tre är samverkan, segregation och integration (2013, s 57). Den som jag vill föra fram gentemot Kristina är kategorien samverkan som beskrivs på detta viset:

I samverkan relationen så utgår samarbetet skola och fritids från de olika ”pedagogiska synsätten för lärande”. Detta innebär att under skoltiden så är inte fritidspedagogerna i klassrummet utan använder tiden till att barnen får en möjlighet att ta del av fritidshemmets pedagogiska lärande under skoltiden. För att detta ska fungera så har lärare och fritidspedagog sett till att det finns en bra dialog och en gemensam planering där fokus är på att bådass kompetenser tas tillvara i arbetet tillsammans (Nordin, 2013, s 59). Jag försöker att förklara så tydligt jag kan och pustar ut efteråt.

Efter mitt långa resonemang så tycker Kristina att det iallafall kan vara värt att prova men att vi måste hitta tid tillsammans för att sitta och planera verksamheten. Samtalet avslutas i en välartad

ton och vi både går ut ur klassrummet och våra vägar skiljs åt vid parkeringen. Jag funderas längst min promenad på väg hem om hur min yrkesroll ser ut och varför jag blir tvungen att argumentera för att den ska bli annorlunda än vad den är just nu. Jag funderar på Hadar Nordins ord om fritidspedagogens yrkesroll:

”Det har ofta påståtts att fritidspedagogen i skolan fått, eller tagit dubbla yrkesroller. Jag anser nog att yrkesrollen kopplad till fritidshemspedagogiken är bred utan att vara dubbel. Dubbel blir den bara för de fritidspedagoger som kompenserar istället för kompletterar skolan” (2013, s 29).

Kanske är det så att makten helt ligger i våra händer som yrkesutövande fritidslärare om vi verkligen vill förändra något?

Slutord

Jag har lärt mig att det existerar makt mellan människor på arbetsplatsen vilket både kan vara nyttigt och destruktivt beroende på hur vi använder det. Jag har också lärt mig att ett yrkets föreställningar om ett annat yrkets status är viktigt för hur vi ser på andra delar inom samma arbetsplats. I min svåra moraliska situation har jag lärt mig att min plikt bör ligga mot min yrkeskår och mitt yrkesuppdrag som är fritidslärare.

När jag nu närmar mig slutet av denna uppsats så har mina funderingar gått kring hur jag själv och min yrkeskår kan utvecklas framåt. Jag tror att mycket handlar om hur vi kan tillsammans använda makten som ett språkligt redskap för att beskriva vårt verksamhetsmål i möte med läraren och då tillsammans stå upp för en bättre verksamhet. Det är också viktigt att vi kan prata öppet om hur vi ser på varandras yrke för att möjliggöra så att detta inte blir ett hinder för våran gemensamma yrkesutövning som lärare och fritidslärare. Detta i vår gemensamma jakt på att höja våra olika yrkes status.

Jag har fått en mer tydlig bild med hjälp av pliktetiken av hur jag vill forma min yrkesroll i samverkan med läraren. Om vi fritidslärare som jobbar tillsammans gemensamt kan kämpa för att förstå vår yrkesroll bättre i samverkan så är vi en bra bit på vägen för hur vi vill forma den. När den bollen är satt i rullning så är vi en bra bit på vägen. För bara om vi når graden av förståelsen att vi kan förändra något. Ja, då kan vi förändra något kollektivt tror jag.

Litteraturlista:

Alsterdal, Lotte (2014). ”Essäskrivande som utforskning” I: *Konst och lärande: essäer om estetiska*

läroprocesser. Burman, Anders (red.) Huddinge: Södertörns högskola

Andersson, B. (2013). *Nya fritidspedagoger i spänningsfältet mellan tradition och nya styrformer*.

Diss. Umeå: Umeå universitet. <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:603114/>

[FULLTEXT02](#)

Brising, E. R. (2017). "Så många har fått fritidslegg". <http://tidningenfritidspedagogik.se/sa-manga-har-fatt-fritidslegg/> [2017-04-12]

Cemen, G. & Helge, N. (2013). *Fritidspedagogers yrkesstatus: En studie om hur fritidspedagoger ser på sin yrkesstatus*. Kandidatuppsats, Institutionen för utbildningsvetenskap (UV). Växjö:

Linnéuniversitet i Växjö. <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:693208/>

[FULLTEXT01.pdf](#)

Colnerud, Gunnel & Granström, Kjell (2015). *Respekt för lärarprofessionen: om lärares yrkesspråk och yrkesetik*. 4., rev. och uppdaterade uppl. Stockholm: Liber

Henriksen, Jan-Olav & Vetlesen, Arne Johan (2013). *Etik i arbete med människor*. 3., [rev.] uppl.

Lund: Studentlitteratur

Heikkinen, Satu. "Michel Foucault" (2014) I: *Sociologins teoretiker*. Lögdlund, Ulrik & Gottzén,

Lucas (red.) (2014). Malmö: Gleerups

Hörnqvist, Magnus (1996). *Foucaults maktanalys*. Stockholm: Carlsson

Kvalitet i fritidshem: allmänna råd och kommentarer. (2007). Stockholm: Skolverket

Läraryrket (2013). *Semesteranställning/semestertjänst*. <https://www.lararforbundet.se/artiklar/semesteranstallning-semestertjanst> [2017-03-21]

Läraryrket (2015). *Ferieanställning/ferietjänst*. <https://www.lararforbundet.se/artiklar/ferieanstallning-ferietjanst> [2017-03-21]

Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011: reviderad 2016. 3., kompletterade uppl. (2016). Stockholm: Skolverket

Molander, Bengt (1996). *Kunskap i handling*. 2., omarb. uppl. Göteborg: Daidalos

Nilsson, Roddy (2008). *Foucault: en introduktion*. Malmö: Égalité

Nordin, Hadar (2013). *Fritidspedagogik - komplement eller fundament?: en bok om fritidspedagogiken, skolan och samverkan i nöd och lust*. Uppsala: JL utbildning

Ulfsdotter Eriksson, Ylva & Flisbäck, Marita (2011). *Yrkesstatus: erfarenhet, identitet och erkännande*. 1. uppl. Malmö: Liber

Skolverket, 2016. <https://www.skolverket.se/om-skolverket/press/pressmeddelanden/2014/tydligare-uppdrag-for-fritidshemmen-1.221226> (2016-03-24)

Öberg, Peter. ”Att få kunskap om samhället genom...”(2011) I: *Handbok i kvalitativa metoder*. Ahrne, Göran, Ahrne, Göran & Svensson, Peter. 1. uppl. Malmö: Liber